

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Історичний факультет
Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ
**«ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ І АФРИКИ
В СЕРЕДНІ ВІКИ»**

Луцьк – 2008
УДК 94(5) «04/16»+94(6) «04/16: 371.214.115

ББК 63.3(5) 5p – 2 + 63.3(6) 5p – 2

I – 90

Історія країн Азії і Африки в середні віки. Робоча навчальна програма курсу.
– ВНУ імені Лесі Українки, 2008. – 55 с.

Розробник: Ткачук А.П., кандидат історичних наук, доцент.

Рецензенти: Шульга С.А., кандидат історичних наук, доцент; Стрільчук Л.В.,
кандидат історичних наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри історії стародавнього світу і середніх віків.
Протокол № 4 від 5 листопада 2007 р.

Завідувач кафедри

О.М.Карліна

Рекомендовано до друку методичною радою Волинського національного
університету імені Лесі Українки. Протокол № 2 від 22.11.2007 р.

Зміст

1. Опис навчального курсу	4
2. Пояснювальна записка	4
3. Структура залікового кредиту	7
4. Тематичний план змістових модулів	9
5. Індивідуальне науково-дослідне завдання	43
6. Оцінювання знань студентів	44
7. Шкала оцінювання знань студентів	45
8. Питання для підсумкового контролю	46
9. Перелік рекомендованих збірників документів, хрестоматій підручників та навчальних посібників	51
10.Список літератури рекомендованої для самостійного опрацювання	52

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ В СЕРЕДНІ ВІКИ»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Напря́м, спеціально́сть, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Напря́м: <i>0303 «Історія»</i> Спеціально́сть: <i>6.030300 «Історія»</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>3 кредити</i> Загальна кількість годин: <i>108 годин</i> Тип курсу: <i>обов'язковий</i> Рік підготовки: <i>2</i> Семестр: <i>4</i> Лекції: <i>34 години</i> Семінари: <i>16 годин</i> Самостійна робота: <i>42 години</i> Індивідуальна робота: <i>індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) – 16 годин</i> Модулів: <i>2</i> Змістових модулів: <i>2 модулі</i> Вид контролю: <i>залік</i>

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма курсу «Історія країн Азії і Африки в середні віки» складена відповідно до навчальних планів історичного факультету ВНУ ім. Лесі Українки і враховує особливості фахової підготовки майбутніх спеціалістів з даного предмету. Методика роботи над вивченням даного курсу передбачає прослуховування студентами лекцій, обов'язкове опрацювання всіх тем семінарських занять, різні форми самостійної роботи (написання та захист рефератів, реферування монографічної літератури, аналіз джерел, робота з картами і т.п.). Рівень опанування даного курсу студентами визначається на основі рейтингової системи оцінювання.

Програма містить тематику і плани курсу лекцій, семінарських занять, питання для контролю, перелік рекомендованих збірників документів, хрестоматій, підручників та навчальних посібників, список рекомендованої літератури. Список обов'язкової для опрацювання та додаткової літератури для лекційних і семінарських занять, складено з урахуванням наявності книг у бібліотеках м. Луцька.

2.1. Метою курсу є формування у студентів ґрунтовного комплексу знань про розвиток історичного процесу в афро-азійському регіоні в середні віки на основі різнобічного аналізу його політичних, економічних, соціальних та етнокультурних складових.

2.2. Завдання курсу:

- з'ясувати основні структурні відмінності традиційної Східної та Західної середньовічних цивілізацій;
- визначити місце середньовічної історії Сходу в загальносвітовому цивілізаційному процесі;
- прослідкувати головні етапи політичної і соціально-економічної еволюції та духовного розвитку народів Сходу в епоху середньовіччя;
- проаналізувати економічні, політичні, соціальні та культурно-етнічні аспекти державно-політичної організації азійського та африканського середньовічного суспільства;
- охарактеризувати механізми ідеологічного та політико-правового обґрунтування моделей державно-політичного устрою провідних держав Сходу на певних етапах історичного розвитку в середні віки;
- засвоїти основні поняття та сформувати систему понятійного апарату;
- познайомити студентів з сучасним станом джерельної бази середньовічної орієнталістики;
- залучити матеріали допоміжних історичних дисциплін щодо даного курсу (середньовічні нумізматики, геральдика, історична географія і ін.);

- виробити у студентів здатність багатомірного бачення історичного процесу;
- прослідкувати зв'язок історичного процесу з природно-кліматичними особливостями різних регіонів середньовічного Сходу;
- розглянути проблему екологічного, демографічного та психологічного чинників у розвитку Східних цивілізацій в середні віки;
- висвітлити особливості традицій, релігії та культури різних народів даного регіону.

2.3. Вимоги до знань та умінь студентів:

Студент повинен знати

- загальну історіографію даного курсу;
- основну хронологію історії середньовічного Сходу;
- основні етапи політичної та соціально-економічної еволюції країн Сходу в епоху середньовіччя;
- головні особливості регіонального розвитку афро-азійського регіону в середні віки;
- загальні та особливі риси традиційної Східної середньовічної цивілізації;
- визначальні чинники еволюції державно-політичної організації східного суспільства;
- принципи та механізми ідеологічного та політико-правового забезпечення процесу трансформації суспільно устрою та державно-політичної структури провідних держав середньовічного Сходу;
- загальні тенденції та особливості економічного розвитку;
- основні механізми трансформації соціальної структури східних суспільств в середні віки;
- причинно-наслідкові зв'язки історичного процесу з природно-кліматичними особливостями різних регіонів середньовічного Сходу;
- **понятійно-термінологічний апарат даної проблеми.**

Студент повинен уміти:

- застосовувати на практиці методику історичного дослідження;
- опрацювати історичні джерела, монографічну літературу та наукові статті;
- аналізувати та узагальнювати конкретно-історичний матеріал, давати оцінку історичним подіям, явищам, фактам, постатям;
- використовувати конкретно-історичний та аналітичний матеріал для історичних реконструкцій;
- користуватися історичною термінологією;
- працювати з історичною картою;
- застосовувати набуті знання, вміння і навички у практичній науковій та педагогічній роботі.

2.4. Форми контролю.

Поточний контроль за роботою та рівнем знань студентів здійснюється через усне опитування на семінарських заняттях, письмові контрольні роботи, вирішення тестових завдань, співбесіди, виконання індивідуальних завдань та ін.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Оцінка виставляється із урахуванням оцінок за модулі.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінари	Самостійну роботу	Індивідуальну роботу
Змістовий модуль 1				
Тема 1. Вступна лекція. Середньовічний Схід у всесвітній історії. Загальна характеристика.	2		1	8 год. ІНДЗ
Тема 2. Великий Степ. Номади Великого Степу в історії середньовіччя	2		1	
Тема 3. Кочові суспільства Великого Степу в середні віки	2		1	
Тема 4. Утворення та розвиток		2	2	

МОНГОЛЬСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.				
Тема 5. Далекосхідні цивілізації середньовіччя. «Піднебесна імперія» («Тян Ся») з III по XIII ст.	2		2	
Тема 6. Китайська імперія у XIII-XVII ст. (від монгольського до маньчжурського завоювання)	2		1	
Тема 7. Китай у XVI-XVII ст.		2	1	
Тема 8. Корея в IV-XVII ст.	2		2	
Тема 9. В'єтнам у III-XVII ст.			2	
Тема 10. Ранньосередньовічна Японія (до сьогунів. III-XII ст.)	2		2	
Тема 11. Японія епохи сьогунату (кінець XII – XVII ст.)	2		1	
Тема 12. Цивілізації «Чорної Африки» в середні віки			2	
Тема 13. Країни і народи Судану в епоху середньовіччя.		2	1	
Тема 14. Східна та Південна Африка в середні віки		2	1	
Змістовий модуль 2				
Тема 15. Особливості індійського середньовіччя. Індія у IV-XIII ст.: суспільний лад і політичне життя.	2		2	
Тема 16. Індія під владою мусульманських правителів (XIII – поч. XVIII ст.)	2		2	
Тема 17. Індія в період існування імперії Великих Моголів.		2	2	
Тема 18. Близький і Середній Схід. Іранське суспільство і держава епохи Сасанідів.	2		2	
Тема 19. Арабо-мусульманська цивілізація. Ранньосередньовічна Аравія і утворення держави у арабів	2		2	
Тема 20. Арабо-мусульманські халіфати 661-945 рр.		2	1	
Тема 21. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова	2		2	
Тема 22. Мусульманський Іран та Середня Азія в IX-XIV ст.	2		1	
Тема 23. Іран в XV – першій половині XVII ст.		2	1	
Тема 24. Тюрки в XIV-XVII ст. Держава Тимура і Тимуридів	2		2	
Тема 25. Утворення Османської імперії. «Золотий вік» Османів.	2		2	
Тема 26. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду		2	1	
Тема 27. Середньовічний Схід напередодні нового часу	2		2	
				8 год. ІНДЗ

ВСЬОГО ГОДИН	34	16	42	16
---------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль 1.

Лекція 1. Вступна лекція. Середньовічний Схід у всесвітній історії. Загальна характеристика.

(2 год.)

План

1. Східний і Західний шлях розвитку людського суспільства.
2. Середньовічний Схід як соціоісторичне поняття.
3. Хронологічні та географічні межі Середньовічного Сходу.

Література

1. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
2. Васильев Л.С. Что такое «азиатский способ производства»?// Народы Азии и Африки. – 1988. – № 3.
3. Дьяконов И.М. Пути истории. От древнейшего человека до наших дней. – М., 1994.
4. Клименко В.В. Климат и история в средние века// Восток (kriens). – 2003. – № 3.
5. Ланда Р.Г. Восток: цивилизация, формация, социум// Вопросы истории. – 1995. – № 4.
6. Макаренко В.В. Географическая среда в формационном развитии Запада и Востока/ Ориентация – поиск. Восток в теориях и гипотезах. – М., 1992.
7. Максаковский В.Л. Историческая география мира. – М., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
9. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.
10. Феномен восточного деспотизма. Структура управления и власти. – М., 1993.
11. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 2. Великий Степ. Номади Великого Степу в історії середньовіччя

(2 год.)

План

1. Природно-кліматичні умови Великого Степу.
2. Кочівники середньовіччя в цивілізаційному розвитку.
3. Номади і землероби: особливості взаємовідносин.

Література

1. Андрианов Б.В. Неоседлое население мира. – М., 1985.
2. Гумилев Л.Я Древняя Русь и Великая степь. – М., 1989.
3. Еремеев Д.Е. Кочевничество и особенности развития феодализма на Востоке// Народы Азии и Африки. – 1981. – № 3.
4. Крадин Н.Н. Кочевничество в цивилизационном и формационном развитии// Цивилизации. Вып. 3. – М., 1995.
5. Крадин Н.Н. Кочевые империи: генезис, расцвет, упадок// Восток (kriens). – 2001. – № 5.
6. Марков Г.Е Кочевники Азии. Структура хозяйства и общественной организации. – М., 1976.
7. Першиц А.И. Кочевники в мировой истории// Восток (kriens). – 1998. – № 2.
8. Плетнева С.А. От кочевий к городам. – М., 1967.
9. Плетнева С.А. Кочевники средневековья. Поиски исторических закономерностей. – М., 1982.
10. Степи Евразии в эпоху средневековья. – М., 1981.
11. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 3. Середньовічні кочові суспільства Великого Степу (до середини XIII ст.)

(2 год.)

План

1. Великий Степ на початку середньовіччя. Етап родоплемінних вождівств. Протодержава Сяньбі (156-235).
2. Історичний розвиток Великого Степу до середини XIII ст.
 - а) каганат жужанів (350-555)
 - б) Великий каганат тюркютів (552-651)

- в) Хозарський каганат (651-966)
- г) Тюркський каганат кок-тюрк („блакитних тюрків”) (679-742-745?)
- д) Уйгурський каганат (747-866)
- е) Держава Бохай (698-926)
- є) Держава киданів (Імперія Ляо („Залізна”) (907-1125)
- ж) Чжурженська імперія Цзінь (115-1234)

Література

1. Артамонов М.И. История Хазар. – Л., 1962.
2. Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. (В 3-хт.). – М., 1950. – Т.1.
3. Васильев Л.С. История религий востока. – М., 1988.
4. Воробьев М.В. Чжурчжены и государство Цзинь (X в.-1234г.). – М., 1975.
5. Голб Н., Прицак О. Хазарско-еврейские документы X века. – М.-Иерусалим, 1996.
6. Грач А. Древние кочевники в центре Азии. – М., 1980.
7. Гумилев Л.Н. В поисках вымышленного царства. – М., 1992.
8. Гумилев Л.Н. Древние тюрки. – М., 1993.
9. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая степь. – М., 1996.
10. Гумилев Л.Н. От Руси к России: очерки этнической истории. – М., 1992.
11. Качанов Е.И. Чжурчжены в XI в. (материалы по истории Сибири). – Новосибирск, 1966.
12. Кычанов Е.И. Кочевые государства от гуннов до маньчжур. – М., 1997.
13. Кычанов Е.И. Очерк истории тангутского государства. – М., 1968.
14. Лунли Е. История государства киданей (пер. с кит. В.С.Таскина). – М., 1979.
15. Малявкин А.Г. Историческая география Центральной Азии. – Новосибирск, 1981.
16. Мэн-да бей-лу (Полное описание монголо-татар/ Пер. с китай. Н.У.Лункуева. – М., 1975.
17. Плетнева С.А. Очерки хазарской археологии. – М., 1999.
18. Плетнева С.А. Хазары. – М., 1976.
19. Сокровенное сказание монголов/ Пер. с монгол. С.А. Казина. – Улан-Уде, 1990.
20. Тойнби А.Дж. Постигание истории. – М., 1991.
21. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Семінарське заняття 1. Утворення та розвиток монгольської імперії.

(2 год.)

План

1. Монгольські племена в IX – на початку XIII ст. Утворення Монгольської держави на чолі з Чингіс-ханом.
2. Монгольська імперія за наступників Чингіс-хана. Імперія Юань.
3. Золота Орда.
4. Монголія після епохи «великих завоювань» (друга половина XV – XVII ст.)
 - а) політичний та суспільний устрій;
 - б) поширення ламаїзму в Монголії;
 - в) маньчжурське вторгнення. Джунгарське (Ойратське) ханство.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати поняття: байшень, баскаки, богдыхан, Велика яса, Золота Орда, кошик, курултай, нойони, нукери, обог, ойрати, орда, тумен, улус, хакасці, хани, ярлик, яса.

Теми рефератів:

1. Культура монголів до XIII ст.: писемність, література, історичні твори.
2. Релігія монголів в ранньому середньовіччі

Джерела та література

1. Карпини Иоан де Плано. История монголов. – М., 1941; 2005.
2. Путешествия в восточные страны П. Карпини, Г. Рубрука. – М., 1957.
3. Рубель В.А. История середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. – К., 2000.
4. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д.Сказкина: В 2 т. – Т.2. – М., 1963.
5. Васильев Л.С. История религий Востока. – М., 1988.
6. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
7. Вернадский Г.В. Монголы и Русь. – М., 1997.
8. Всемирная история: В 10 т. – Т. 3. – М., 1957.
9. Греков Б.Д., Якубовский А.Ю. Золотая Орда. Очерк истории улуса Джучи в период сложения и расцвета в XIII-XIV вв. – М., 1941.

10. Греков Б.Д., Якубовский А.Ю. Золотая Орда и её падение. – М.-Л., 1950.
11. Гумилев Л.Н. В поисках вымышленного царства (Легенда о «государстве пресвитера Иоанна»). – М., 1970.
12. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая Степь. – М., 1989.
13. Гумилев Л.Н. От Руси к России: Очерки этнической истории. – М., 1992.
14. Златкин И.Я. История Джунгарского ханства. 1635-1758. – М., 1983.
15. История Монгольской народной республики. – М., 1967.
16. История Монгольской народной республики. – М., 1983.
17. Егоров В.Л. Историческая география Золотой Орды в XIII-XIV вв. – М., 1985.
18. Мункуев Н.Ц. Китайский источник о первых монгольских ханах. – М., 1965.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 4. Далекосхідні цивілізації середньовіччя. «Піднебесна імперія» («Тян Ся») з III по XIII ст.

(2 год.)

План

1. Китайське суспільство наприкінці II – у III століттях:
 - а) географічне положення та природні умови середньовічного Китаю;
 - б) «епоха трьох царств»;
 - в) імперія Цзінь – перша всекитайська середньовічна держава.
2. Китай у IV-VI ст.: втрата загальнокитайської державної єдності.
3. Об'єднання Китаю в кінці VI ст. Династія Суй (581-618).

4. Китайська імперія в часи династії Тан (618-907).
 - а) розквіт імперії при перших Танах (618-690);
 - б) скасування династії Тан і проголошення династії Чжоу (690-705). У Цзетянь;
 - в) відродження та трансформація танської держави у VIII – на початку X ст.
5. Китайське суспільство у X-XIII ст.
 - а) епоха «п'яти династій і десяти царств» в історії Китаю (907-960);
 - б) Китай в період династії Сун (960-1127). «Сунський економічний бум»;
 - в) натиск кочівників на китайську імперію у XII – на поч. XIII ст. Утвердження династії Цзінь (1115-1127) та династії Південна Сун (1127-1279).

Література

1. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – Т. 1. – М., 2001.
2. Вельгус В.А. Средневековой Китай: Исследования и материалы по истории, внешним связям, литературе. – М., 1987.
3. Воробьев М.В. Чжурчженны и государство Цзинь (X в. – 1234 г.). – М., 1975. Всемирная история: В 10 т. – Т. III. – М., 1958.
4. Гончаров С.Н. Китайская средневековая дипломатия: отношения между империями Цзинь и Сунн (1127 – 1242). – М., 1986.
5. Искусство властвовать/ Ли Гоу. План обогащения государства. План усиления армии. План успокоения народа (XI в.). – М., 2001.
6. История Китая с древнейших времен до наших дней (Под ред. Л.В. Симоновской, М.Ф. Юрьева). – М., 1974.
7. История Китая. – М., 1998.
8. Китайский этнос в средние века (VII-XIII вв.)/ Под ред. М.В. Крюкова. – М., 1984.
9. Крюков М.В., Малявин В.В., Сафронов М.В. Китайский этнос в средние века (VII-XIII вв.). – М., 1994.
10. Крюков М.В., Малявин В.В., Сафронов М.В. Китайский этнос на пороге средних веков. – М., 1979.
11. Кульпин Э.С. Человек и природа в Китае. – М., 1990.
12. Кычанов Е.И. Очерк истории тангутского государства. – М., 1968.
13. Лапина З.Г. Политическая борьба в средневековом Китае. – М., 1970.
14. Малявин В.В. Китайская цивилизация. – М., 2000.

15. Меликсетов А.В. История Китая. – М., 1998.
16. Стужина Э.П. Китайский город XI-XIII вв.: экономическая и социальная жизнь. – М., 1975.
17. Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. – М., 1999.
18. Фицджеральд С.П. Китай. Краткая история культуры. – СПб., 1998.
19. Шан Юе Очерки истории Китая. – М., 1959.
20. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 5. Китайська імперія у XIII-XVII ст. (від монгольського до маньчжурського завоювання)

(2 год.)

План

1. Китай під владою монголів. Імперія Юань (1279-1386).
 - а) формування державно-політичної та адміністративної системи монголо-китайської імперії Юань;
 - б) боротьба китайців проти загарбників; таємне товариство «Білого Лотоса» та загони «червоних пов'язок».
2. Китайська імперія періоду династії Мін (1368-1644)
 - а) державна організація імперії; посилення централізації влади;
 - б) зовнішня політика імперії Мін;
 - в) економічне життя (аграрні відносини, ремесло, поява мануфактур, торгівля);
 - г) об'єднання маньчжурських племен та їх боротьба з мінською імперією. Маньчжурське завоювання Китаю.

Література

1. Бокщанин А.А. Надельная система в позднесредневековом Китае (период Мин 1368-1644). – М., 1986.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – Т. 1. – М., 2001.
3. Вельгус В.А. Средневековой Китай: Исследования и материалы по истории, внешним связям, литературе. – М., 1987.
4. Всемирная история: В 10 томах. – Т. 4. – М., 1958.
5. История Китая с древнейших времен до наших дней/ Под ред. Л.В. Симоновской, М.Ф. Юрьева. – М., 1974.
6. История Китая. – М., 1998.

7. Крюков М.В., Малявин В.В., Сафронов М.В. Этническая история китайцев на рубеже средневековья и нового времени. – М., 1987.
8. Кульпин Э.С. Человек и природа в Китае. – М., 1990.
9. Лапина З.Г. Политическая борьба в средневековом Китае. – М., 1970
10. Малявин В.В. Китайская цивилизация. – М., 2000.
11. Маньчжурское владычество в Китае. – М., 1966.
12. Меликсетов А.В. История Китая. – М., 1998.
13. Непомнин О.Е. Генезис капитализма в сельском хозяйстве Китая. – М., 1966.
14. Очерки истории Китая. С древности до «опиумных» войн. – М., 1959.
15. Симоновская Л.В. Антифеодальная борьба китайских крестьян в XVII веке. – М., 1966.
16. Симоновская Л.В. Великая крестьянская война в Китае (1628-1645). – М. 1958.
17. Стужина П.Э. Китайское ремесло в XVI-XVII вв. – М., 1970.
18. Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. – М., 1999.
19. Фицджеральд С.П. Китай. Краткая история культуры. – СПб., 1998.
20. Хрестоматия по истории Китая в средние века (XV-XVII ст.). – М., 1960.
21. Шан Юе Очерки истории Китая. – М., 1959.
22. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Семінарське заняття 2. Китай у XVI-XVII ст.

(2 год.)

План

1. Соціально-економічне життя Китаю в другій половині XVI – першій половині XVII ст.
 - а) особливості аграрних відносин;
 - б) розвиток міського виробництва і торгівлі;
2. Зовнішні відносини та війни Китаю. Перші спроби колоніального проникнення в Китай.
3. Політична боротьба в китайському суспільстві:
 - а) зміни в політичному устрої;
 - б) діяльність академії Дуньлінь;
 - в) реформи Чжан Цзюйчжена та їх наслідки.
4. Народні рухи в XVI – першій половині XVII ст. Селянська війна Лі

Цзичена.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати поняття: «Білий лотос», академія Дуньлінь, війна Цзіньнань, Да Шунь, дунгани, загони «червоних пов'язок», товариство «Фуше», шеньши.

Теми рефератів:

1. Культура Китаю в період пізнього середньовіччя.
2. Міжнародне становище Китаю у XVII ст.
3. Перші спроби колоніального проникнення в Китай.

Джерела та література

1. Бокщанин А.А. Надельная система в позднесредневековом Китае (период Мин 1368 - 1644). – М., 1986.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х томах. – Т.1. – М., 2001.
3. Всемирная история: В 10 томах. – Т. 4. – М., 1958.
4. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М., 1982.
5. Крюков М.В., Малявин В.В., Сафронов М.В. Этническая история китайцев на рубеже средневековья и нового времени. – М., 1987.
6. Кульпин Э.С. Человек и Природа в Китае. – М., 1990.
7. Кычанов Е.И. Очерк истории тангутского государства. – М., 1968.
8. Маньчжурское владычество в Китае. – М., 1966.
9. Меликсетов А.В. История Китая. – М., 1998.
10. Очерки истории Китая. С древности до «опиумных» войн. – М., 1959.
10. Симоновская Л.В. Антифеодальная борьба китайских крестьян в XVII веке. – М., 1966.
11. Симоновская Л.В. Великая крестьянская война в Китае (1628-1645). – М. 1958.
12. Симоновская Л.В., Юрьев М.Ф. История Китая с древнейших времен до наших дней. – М., 1974.
13. Стужина П.Э. Китайское ремесло в XVI-XVII вв. – М., 1970.
14. Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. – М., 1999.
15. Хрестоматия по истории Китая в средние века (XV-XVII ст.). – М., 1960.
16. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д. Сказкина. – Т. 1 – 2. – М., 1961, 1963.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.

3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 6. Корея у IV-XVII ст.

План

1. Природно-кліматичні умови і люди «Країни вранішньої свіжості».
2. Корейський етнос в середні віки. «Епоха трицарства» (IV-VII ст.)
3. Політичне об'єднання країни. Держава «Велика Сілла» (VIII-IX ст.).
4. Держава Когурьо (920-1329). Завоювання Кореї монголами.
5. Держава Чосон в XIV-XV ст. Вторгнення маньчжурів.

Література

1. Ванин Ю.Ф. Феодальная Корея в XIII-XIV веках. – М., 1962.
2. Ванин Ю.Ф. Аграрный строй феодальной Кореи XV-XVI вв. – М., 1981.
3. Волков С.В. Чиновничество и аристократия в ранней истории Кореи. – М., 1987.
4. Глухарева О.Н. Искусство Кореи с древнейших времен до наших дней. – М., 1982.
5. Джарьылгасинова Р.Ш. Древние когурёсцы. – М., 1972.
6. История Кореи. Т. 1. – М., 1960.
7. История Кореи (с древнейших времен до наших дней): В 2 т. Т. 1. – М., 1974.
8. Каневская Н.А. Искусство Кореи. – М., 1990.
9. Ли Ги Бэк. История Кореи: Новая трактовка. – М., 2000.
10. Пак М. Н. Очерки ранней истории Кореи. – М., 1979.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.

5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Тема для самостійного опрацювання. В'єтнам у III-XVII ст.

План

1. Географічне положення та природно-кліматичні умови.
2. В'єтський середньовічний етнос.
3. Період китайського панування у В'єтнамі.
4. Держава Дайков'єт. Держава Дайв'єт. Держава Дайну.
5. Мінська агресія та її наслідки.
6. Відновлення та політичний розпад держави Дайв'єт.
7. В'єтнам на межі середньовіччя і нового часу.

Література

1. Деопик Д.В. История Вьетнама: В 2 ч. Ч. 1. – М., 1994.
2. История Вьетнама/ Пер. с вьет. – М., 1983.
3. Кохан М.Б. Искусство Вьетнама. – М., 1991.
4. Машкина И.М. Китай и Вьетнам в III-XIII вв. – М., 1978.
5. Никулин Н.И. Вьетнамская литература X-XIX вв. – М., 1977.
6. Познер П.В. История Вьетнама эпохи древности и раннего средневековья (до X века н.э.). – М., 1994.
7. Шено Ж. Очерк истории вьетнамского народа. – М., 1967.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 7. Ранньосередньовічна Японія (до сьогунів. III-XII ст.)

(2 год.)

План

1. Особливості японського середньовічного етносу.
2. Японія у III-VII ст. Утворення та розвиток ранньосередньовічної держави. Переворот Тайка.
3. «Великі реформи» Тайка. Кодекс законів Тайхорьо. Японія в період Нарської монархії: соціально-економічний розвиток та політичне життя. Рід Фудзівара.
4. Японське суспільство у IX – першій половині XI ст. Встановлення системи секкан і розвиток сьоен.
5. Японія в другій половині XI-XII ст.
 - а) зміни соціальної структури. Виникнення нового стану бусі (самурайства);
 - б) правління інсей;
 - в) міжусобні війни 1156-1192 рр. Встановлення влади сьогуна.

Література

1. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – Т. 1. – М., 2001.
2. Воробьев М.В. Япония в III-VII вв. Этнос, общество, культура и окружающий мир. – М., 1980.
3. Воробьев М.В. Японский кодекс «Тайхо Ёро рё» (VIII в.) и право раннего средневековья. – М., 1990.
4. Всемирная история: В 10 т. – Т. III. – М., 1958.
5. Искандеров А.А. Феодалный город в Японии. – М., 1961.
6. История Японии: В 2 т. Т. 1-2. – М., 1998.
7. Каневская Н.А. Искусство Японии. – М., 1990.
8. Кодзика (Записки о деяниях древности): В 2 т. – М., 1994.
9. Конрад Н.И. Лекции по древней истории Японии. – Л., 1954.
10. Конрад Н.И. Очерки истории культуры средневековой Японии. – М., 1980.
11. Кузнецов Ю.Д., Навлицкая Г.Б., Сырицин И.М. История Японии. – М.,

- 1988.
12. Мещеряков А.Н. Древняя Япония: буддизм и синтоизм. Проблема синкретизма. – М., 1987.
 13. Мещеряков А.Н. Буддизм в Японии. – М., 1993.
 14. Нагата Х. История философской мысли Японии/ Пер. с япон. – М., 1991.
 15. Норито. Сэме / Пер. со старояпон. Л.М.Ермаковой. – М., 1991.
 16. Пасков С.С. Япония в раннем средневековье VII-XII вв. Исторические очерки. – М., 1987.
 17. Попов К.А. законодательные акты средневековой Японии/ Пер. с яп. В. Марковой. – М., 1984.
 18. Попов К.М. Япония. – М., 1964.
 19. Пронников В.А., Ладанов И.Д. Японцы. Этнографические очерки. – М., 1983.
 20. Рубель В.А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. – К., 1997.
 21. Сато Х. Самураи: истории и легенды. – СПб., 2003.
 22. Светлов Г.Е. Колыбель японской цивилизации: Нара, история, религия, культура. – М., 1994.
 23. Свод законов «Тайхо рицурё»: (702-716). Рицу (Уголовный кодекс)/ Перев. с древнеяпон. К.А.Попова. – М., 1989.
 24. Свод законов «Тайхорё»: В 2 т. / Пер. со старояпон. К.А.Попова: В 2 т. – М., 1985. – Т. 1-2.
 25. Сила-Новицкая Т.Г. Культ императора в Японии: мифы, история, доктрины, политика. – М., 1990.
 26. Симонова-Гудзенко Е.К. История древней и средневековой Японии. – М., 1989.
 27. Спеваковский А.Б. Самураи – военное сословие Японии. – М., 1981.
 28. Сэнсом Дж. Япония: Краткая история культуры. – СПб., 2002.
 29. Толстогузов А.А. Очерки истории Японии VII-XIV вв.: Становление феодализма. – М., 1995.
 30. Хани Горо. История японского народа. – М., 1997.
 31. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д.Сказкина. – М., 1961. – Т.1.
 32. Эйдуз Х.Т. История Японии с древнейших времен до наших дней. – М., 1968.
 33. Япония: Справочник: Энциклопедический словарь. – М., 1992.
 34. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 8. Японія епохи сьогунату (кінець XII – XVII ст.)

(2 год.)

План

1. Сьогунат Камакура-бакуфу.
 - а) встановлення системи сьогунату та її державна організація;
 - б) прихід до влади роду Ходзьо. Кодекс законів «Дзьоей сікімоку («Кодекс років Дзьоей») 1232 р.
 - в) монгольські вторгнення та їх соціально-політичні наслідки.
 - г) загострення внутрішніх міжусобиць на початку XIV ст.
 Позбавлення влади Ходзьо. «Реставрація Кемму» (1333-1336).
2. Сьогунат Асікага (Муроматі бакуфу) (1336-1573)
 - а) війна «Південної та Північної династії» (1336-1392);
 - б) «смути років Онін»;
 - в) суспільна ситуація наприкінці XV – першій половині XVI ст. «Селянське питання»;
3. Японія в другій половині XVI – на початку XVII ст. Боротьба за політичне об'єднання країни (1573-1603). Ода Нобунага і Тойотомі Хідейосі.
4. Сьогунат Токугава (Едо бакуфу) (1603 – до початку XVIII ст.)
 - а) завершення політичного об'єднання Японії та встановлення абсолютистського режиму;
 - б) політика самоізоляції;
 - в) соціально-економічний розвиток; початок занепаду.

Література

1. Варли П., Морис А., Морис Н. Самураї. – СПб., 1999.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – Т. 1. – М., 2001.
3. Всемирная история: В 10 т. – Т. III-IV. – М., 1958.
4. Гальперин А.М. Очерки социально-политической истории Японии в период позднего феодализма. – М., 1963.
5. Жуков Е.М. История Японии: Краткий очерк. – М., 1939.
6. Искандеров А.А. Феодалный город в Японии. – М., 1961.
7. История средних веков: Хрестоматия: В 2 ч. – М., 1988. – Ч. 1-2.
8. История Японии: В 2 т. – М., 1998. – Т.1-2.
9. Каневская Н.А. Искусство Японии. – М., 1990.
10. Конрад Н.И. Очерки истории культуры средневековой Японии. – М., 1980.

11. Кузнецов Ю.Д., Навлицкая Г.Б., Сырицин И.М. История Японии. – М., 1988.
12. Нагата Х. История философской мысли Японии/ Пер. с япон. – М., 1991.
13. Попов К.А. законодательные акты средневековой Японии / Пер. с яп. В. Марковой. – М., 1984.
14. Попов К.М. Япония. – М., 1964.
15. Рубель В.А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. – К., 1997.
16. Сато Х. Самураи: истории и легенды. – СПб., 2003.
17. Сила-Новицкая Т.Г. Культ императора в Японии: мифы, история, доктрины, политика. – М., 1990.
18. Симонова-Гудзенко Е.К. История древней и средневековой Японии. – М., 1989.
19. Спеваковский А.Б. Самураи – военное сословие Японии. – М., 1981.
20. Хани Горо. История японского народа. – М., 1997.
21. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д.Сказкина. – М., 1963. – Т.2-3.
22. Эйбус Х.Т. История Японии с древнейших времен до наших дней. – М., 1968.
23. Эйбус Х.Т. История Японии с древнейших времен до наших дней. – М., 1968.
24. Япония: Энциклопедический справочник. – М., 1992.
25. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Тема для самостійного опрацювання: Цивілізації «Чорної Африки» в середні віки

План

1. Природно-географічне районування Африканського континенту.
2. Етнічна історія середньовічної Африки.
3. Початок та розвиток державотворчих процесів у ранньому середньовіччі.
4. Особливості цивілізаційного розвитку Африки в середні віки.

Література

1. Абрамов С.Ю. Африка: четыре столетия работорговли. – М., 1992.
2. Арабские источники по этнографии и истории Африки южнее Сахары. – М.; Л., 1960; 1965; 1985.
3. Африка. Энциклопедический справочник. В 2 т. – М., 1986
4. Африка: взаимодействие культур. – М., 1989.

5. Блестящее наследие Африки. – М., 1997.
6. Бюттнер Т. История Африки с древнейших времен. – М., 1981.
7. Вельгус В. А. Известия о странах и народах Африки и морские связи в бассейнах Тихого и Индийского океанов. – М., 1978.
8. Дюбуа У. Очерк по истории Африканского континента и его обитателей. – М., 1961.
9. Ибн Васиф Шах. Большая книга чудес// Арабские источники XII-XIII веков по этнографии и истории Африки южнее Сахары/ Пер. с араб. В.В.Матвеева и Л.Е.Кубеля. – Л., 1985.
10. Из истории африканского средневековья. – М., 1986.
11. История Африки в древних и средневековых источниках: Хрестоматия. – М., 1990.
12. История Африки. Хрестоматия. – М., 1979.
13. История Тропической Африки (с древнейших времен до 1800 г.). – М., 1984.
14. Киселев Г. С. Доколониальная Африка: Формирование классового общества. – М., 1985.
15. Кобищанов Ю. М. Северо-Восточная Африка в раннесредневековом мире (VI – середина VII вв.). — М., 1980.
16. Куббель Л.Е. «Страна золота» – века, культуры, государства. – М., 1990.
17. Ланге П.В. Континент коротких теней: История географических открытий в Африке/ Пер. с нем. – М., 1990.
18. Лев Африканский. Африка – третья часть света. Описание Африки и достопримечательностей, которые в ней есть/ Пер. с итал. В.В. Матвеева. – Л., 1983.
19. Рено Ф., Даже С. Африканские рабы в далеком и недавнем прошлом, Пер. с фр. – М., 1991.
20. Суданские хроники. – М., 1984.
21. Традиционные и синкретические религии Африки. – М., 1986.
22. Цивилизации Тропической Африки. Общества, культуры, языки. – М., 1993.
23. Шинни М. Древние африканские государства/ Пер. с англ. – М., 1982.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1., Ч.2.
2. Всемирная история: в 10 т. – Т. 2. – М., 1956; Т. 3. – М., 1957; Т. 4. – М., 1958; Т. 5. – М., 1958.
3. Рубель В.А. История середньовічного Сходу. – К., 1997.
4. История Востока: В 6 т. Т. 2-3. – М., 1995-1999.

5. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.

Семінарське заняття 3. Африканський континент («Чорна Африка») в середні віки.

(4 год.)

Заняття перше (2 год.).

План

1. Тропічно-екваторіальна та Південна Африка в середні віки.
 - а) природно-кліматичні умови та географічне районування;
 - б) основні причини глобального відставання «Чорного континенту»;
2. Соціальні та політичні структури середньовічної Африки.
3. Судан.
 - а) особливості західно суданського регіону;
 - б) держави Західного Судану – Гана, Малі, Сонгай;
 - в) племінні пртодержави Південно-Західного Судану та Центральної Африки (фульбе, бамбара, хауса);
 - г) держави Канем і Борну;

Заняття друге (2 год.).

План

1. Східна Африка.
 - а) Північно-Східна Африка в період раннього середньовіччя.
Держава Аксум;
 - б) християнська держава Нубія;
 - в) Ефіопське царство;
 - г) особливості розвитку східно-африканського узбережжя. Міста-держави.
2. Екваторіальна Африка.
 - а) природно-кліматичні умови та етнічна історія в ранньому середньовіччі;

- б) державні утворення Міжозер'я і басейну річки Конго.
- 3. Південна Африка та Мадагаскар.
 - а) держава Мономотапа;
 - б) державні утворення на Мадагаскарі;
- 4. Проникнення європейських держав в Африку і початок работоргівлі.
Колоніальна експансія Португалії.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати поняття: абетохун, аскія, баджеронд, болед, дабтара, кабака, каямага, кират, Кибра Нерест, Мономотапа, монофізитство, мосі, нагаша-нагашт, негус, Судан, тоухадо, тунка, уру, фульбе.

- Теми рефератів:
1. Колоніальна експансія європейських держав в Африку в XVII-XVIII ст.
 2. Розвиток та наслідки трансатлантичної работоргівлі.
 3. Релігійні вірування африканців. Поширення християнства та ісламу.

Джерела та література

1. Абрамова С.Ю. Африка: четыре столетия работорговли. – М., 1992.
2. Арабские источники VII-X вв. по этнографии и истории Африки южнее Сахары. – Л., 1960; 1985.
3. Африка: Взаимодействие культур. – М., 1989.
4. Африка: Энциклопедический справочник: В 2 т. Т. 1. – М., 1986.
5. Африканский Лев. Африка – третья часть света. Описание Африки и достопримечательностей которые в ней есть. – М., 1983.
6. Из истории африканского средневековья. – М., 1986.
7. История Африки в древних и средневековых источниках. Хрестоматия. – М., 1990.
8. История Африки. Хрестоматия. – М., 1979.
9. История Тропической Африки (с древнейших времен до 1800 г.). – М., 1984.
10. Киселев Г.С. Доколониальная Африка: Формирование классового общества. – М., 1985.
11. Колобцанов Ю.М. Аксум. – М., 1966.
12. Кончакова Н.Б. Города-государства йорубов. – М., 1968.
13. Куббель Л.Е. «Страна золота» – века, культуры, государства. – М., 1990.

14. Ланге П.В. Континент коротких теней: История географических открытий в Африке/ Пер. с нем. – М., 1990.
15. Рено Ф., Даже С. Африканские рабы в далеком и недавнем прошлом, Пер. с фр. – М., 1991.
16. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. – К., 2000.
17. Суданские хроники. – М., 1984.
18. Традиционные и синкретические религии Африки. – М., 1986.
19. Урсу Д.Г. Историография истории Африки. – М., 1990.
20. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д.Сказкина: В 2 т. – Т.2. – М., 1963.
21. Цивилизации Тропической Африки. Общества, культуры, языки. – М., 1993.
22. Шинни М. Древние африканские государства/ Пер. с англ. – М., 1982.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1., Ч.2.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – Т.1. – М. 2001.
3. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
4. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.

Змістовий модуль 2

Лекція 9. Особливості індійського середньовіччя. Індія у IV-XIII ст.: суспільний лад і політичне життя.

(2 год.)

План

1. Індія на початку середньовіччя: культурно-господарські зони, природно-кліматичні умови, етнічна карта Індостану.
2. Політичний розвиток Північної та Центральної Індії в III-VII ст. Криза індійського буддизму.
3. Політична історія Декану (Південної Індії) до кінця XIII ст.
 - а) держави Чалук'їв і Паллавів;

б) імперії Раштракутів і Чолів.

4. «Індуїстська революція». Північна Індія перед ісламським завоюванням

Література

1. Алаев Л.Б. Темпы и ритмы индийской цивилизации// Цивилизации. – М., 1992.
2. Алаев Л.Б. Сельская община Северной Индии. Основные этапы эволюции. – М., 1981.
3. Антонова К.А., Бонгард-Левин Г.М. Котовский Г.Г. История Индии. – М., 1979.
4. Ашрафян К.З. Феодализм в Индии: особенности и этапы развития. – М., 1977.
5. Бируни А.Р. Индия. – М., 1995.
6. Бонгард-Левин Г.М. Индийская цивилизация. – М., 1993.
7. Бэшем А.А. Чудо которым была Индия/ Пер. с англ. – М., 1977.
8. Галеркина О.И., Богданов Ф.Л. Искусство Индии в древности и средние века. – М., 1963.
9. Ганевская Э.В., Карпова Н.К. Искусство Индии. – М., 1992.
10. Гусева Н.Р. Индуизм. – М., 1978.
11. История Индии в средние века. – М., 1968.
12. Законы Ману, Пер. С.Д.Эльмановича. – М., 1960.
13. История культуры Древней Индии: Тексты/ Пер. А.А.Авгасина. – М., 1990.
14. Каутилья. Артхашастра, или наука политики/ Пер. с санскр. В.П.Кальянова. – М.-Л., 1959.
15. Кудрявцев М.К. Кастовая система в Индии. – М., 1992.
16. Куценков А.А. Эволюция индийской касты. – М., 1983.
17. Медведев Е.М. Индия в литературных памятниках III-VII вв. Н. э. – М., 1984.
18. Медведев Е.М. Очерк истории Индии до XIII века. – М., 1990.
19. Ольденбург С.Ф. Культура Индии. – М., 1991.
20. Паниккар К.М. Очерк истории Индии. – М., 1964.
21. Синха Н., Банерджи А. История Индии/ Пер. С англ.. – М., 1954.
22. Шарма Р.Ш. переход от античности к средневековью в Индии// Вестник древней истории. – 1993. – № 3.
23. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 10. Індія під владою мусульманських правителів (XIII – поч. XVIII ст.)

(2 год.)

План

1. Делійський султанат (1206-1526 рр.)
 - а) передумови утворення султанату;
 - б) державно-політичний устрій;
 - в) суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток султанату в період другої-п'ятої династій.
2. Держави Південної Індії в XIV-XVI ст.
 - а) султанат Бахманідів;
 - б) Гуджаратський султанат;
 - в) південноіндійська держава Віджаянагар. Правління Крішнадевараї (1509-1529).

Література

1. Азимджанова С.А. Государство Бабура в Кабуле и Индии. – М., 1977.
2. Алаев Л.Б. Сельская община Северной Индии. Основные этапы эволюции. – М., 1981.
3. Алаев Л.Б. Темпы и ритмы индийской цивилизации// Цивилизации. – М., 1992.
4. Алаев Л.Б. Южная Индия. Социально-экономическая история XIV-XVIII вв. – М., 1964.
5. Антонова К.А., Бонгард-Левин Г.М. Котовский Г.Г. История Индии. – М., 1979.
6. Ашрафян К.З. Аграрный строй Северной Индии (XIII – середина XVIII в.). – М., 1965.
7. Ашрафян К.З. Делийский султанат. – М., 1960.
8. Ашрафян К.З. Средневековый город Индии XIII – середина XVIII века. – М., 1983
9. Ашрафян К.З. Феодализм в Индии: особенности и этапы развития. – М., 1977.
10. Бируни А.Р. Индия. – М., 1995.
11. Бонгард-Левин Г.М. Индийская цивилизация. – М., 1993.
12. Бэшем А.А. Чудо которым была Индия/ Пер. с англ. – М., 1977.
13. Галеркина О.И., Богданов Ф.Л. Искусство Индии в древности и средние века. – М., 1963.

14. Ганевская Э.В., Карпова Н.К. Искусство Индии. – М., 1992.
15. Гюго К. Записки об Индии/ Пер. с франц. К.А.Антоновой. – М., 1977.
16. История Индии в средние века. – М., 1968.
17. Лэмб Г. Бабур-Тигр. Великий завоеватель Востока. – М., 2002.
18. Ольденбург С.Ф. Культура Индии. – М., 1991.
19. Синха Н., Банерджи А. История Индии/ Пер. С англ.. – М., 1954.
20. Чичеров А.И. Экономическое развитие Индии перед английским завоеванием. – М., 1965.
21. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Семінарське заняття 4. Індія в період існування імперії Великих Моголів.

(2 год.)

План

1. Утворення держави Великих Моголів. Політична ситуація в країні до середини XVI ст.:
 - а) прихід до влади Бабура і утвердження династії моголів;
 - б) реформи Шер-шаха;
 - в) період політичних міжусобиць, боротьба моголів і сурів за владу.
2. Відродження імперії Великих Моголів:
 - а) могольські завоювання в Індії;
 - б) державний устрій і система управління імперією;
 - в) аграрні відносини, розвиток ремесла і торгівлі;
 - г) соціальні виступи – сікхізм;
 - д) реформи Акбара.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати поняття: падишах, джагірі, джихангір, дін-і-ілахі, егалітаризм, егалітарний рух, інволюція, мохдісти, накді, реісламізація, рошданіти, сикхізм, сульх-і кул, шах-джехан.

- Теми рефератів:
1. Система землеволодіння і землекористування Делійського султанату та імперії Великих Моголів: спільне та особливе.
 2. Єретичні рухи в Індії в XVI ст. Релігійна реформа Акбара.

Джерела та література

1. Азимджанова С.А. Государство Бабура в Кабуле и Индии. – М., 1977
2. Алаев Л.Б. О характере общественного строя средневековой Индии (очерки экономической и социальной истории Индии). – М., 1973
3. Алаев Л.Б. Южная Индия. Социально-экономическая история XIV-XVIII веков. – М., 1964
4. Ашрафян К.З. Аграрный строй северной Индии (XIII – середина XVIII веков). – М., 1965
5. Ашрафян К.З. Дели: История и культура. – М., 1987
6. Ашрафян К.З. Делийский султанат. – М., 1960
7. Ашрафян К.З. Средневековой город в Индии XIII – середины XVIII веков. – М., 1983
8. Ашрафян К.З. Феодализм в Индии: особенности и этапы развития. – М., 1977
9. Бешем А.А. Чудо, которым была Индия/ Пер с англ. – М., 1977.
10. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х томах. – Т.1. – М., 2001
11. Всемирная история: В 10 томах. – Т. 4. – М., 1958
12. Гюго К. Записки об Индии/ Пер. с фр. – М., 1977
13. История Индии/ Под ред. К.А. Антоновой. – М., 1979
14. История Индии в средние века/ Под ред. Д.Б. Алаева. – М., 1968
15. Ольденбург С.Ф. Культура Индии. – М., 1991
16. Синха Н., Банерджи А. История Индии/ Пер. с англ.. – М., 1954.
17. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д. Сказкина. – Т. 2. – М., 1963.
18. Чичеров А.И. Экономическое развитие Индии перед английским завоеванием. – М., 1965

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.

8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 11. Близький і Середній Схід. Іранське суспільство і держава епохи Сасанідів.

(2 год.)

План

1. Природно-кліматичні умови.
2. Етнічна історія сасанідських персів.
3. Становлення і розвиток ранньосасанідської держави (III-V ст.).
4. Релігійні течії в Еран-шахрі.
5. Держава Сасанідів у VI-VII ст. та її загибель.

Література

1. Бойс М. Зороастрийцы: Верования и обычаи. – М., 1987; СПб., 1994.
2. Дорошенко Е.А. Зороастрийцы в Иране. Историко-этнографический очерк. – М., 1982.
3. Иванов М.С. Очерк истории Ирана. – М., 1962.
4. Иран: История и культура в средние века и новое время. – М., 1980.
5. История Ирана. – М., 1977.
6. Книга деяний Ардашира, сына Папака. – М., 1987.
7. Колесников А.И. Завоевание Ирана арабами. – М., 1982.
8. Кузнецов В.С. Последний правитель Ираншахра. – Новосибирск, 1991.
9. Луконин В.Г. Иран в эпоху первых Сасанидов. – М., 1961.
10. Луконин В.Г. Культура Сасанидского Ирана. – М., 1969.
11. Луконин В.Г. Древний и раннесредневековый Иран. – М., 1987.
12. Пигулевская И.В. Византия и Иран на рубеже VI и VII вв. – М.-Л., 1964.
13. Пигулевская Н. В. и др. История Ирана с древнейших времен до конца XVIII в. – Л., 1958.
14. Сазонова Н.В. Искусство Ирана. – М., 1994.
15. Фрай Р. Наследие Ирана. – М., 1972.
16. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 12. Арабо-мусульманська цивілізація. Ранньосередньовічна Аравія і утворення держави у арабів

(2 год.)

План

1. Геополітичне становище та природно-кліматичні умови Аравійського півострова.
2. Етнічна історія середньовічної Аравії.
3. Аравія до ісламу.
4. Зародження ісламу. Муххамад (570-632 рр.). Утворення загальноарабської держави.
5. Арабські завоювання і становлення мусульманського світу.

Література

1. Алаев Л. Б. Темп и ритмы индийской цивилизации//Цивилизации. — М., 1992.
2. Антонова К. А., Бонгард-Левин Г. М., Котовский Г. Г. История Индии. — М., 1973.
3. Бартольд В. В. Работы по истории ислама и Арабского халифата//Соч. в 9 т. Т. 6. — М., 1966.
4. Беляев Е. А. Арабы, ислам и арабский халифат в раннее средневековье. — М., 1965.
5. Большаков О. Г. История Халифата. Т. 1-2. — М., 1989; 1993.
6. Большаков О. Г. Средневековый город Ближнего Востока. — М., 1984.
7. Грюнебаум Г. Е. Основные черты арабо-мусульманской культуры. — М., 1981.
8. Грюнебаум Г. Е. Классический ислам. Очерк истории (600-1258). — М., 1990.
9. Еремеев Д. Е. Ислам: Образ жизни и стиль мышления. — М., 1990.
10. Ирвинг В. Жизнь Магомета. — М., 1990.
11. Коран/Пер. с араб. И. Ю. Крачковского. — М., 1963.
12. Коран (переклад Я. Полотнюка)// Всесвіт. — 1990. — № 6.
13. Михайлова И. Б. Средневековый Багдад. — М., 1990.
14. Негря Л. В. Общественный строй Северной и Центральной Аравии в V-VII вв. — М., 1981.
15. Очерки истории арабской культуры V-XV вв. — М., 1982.
16. Панова В. Ф., Бахтин Ю. Б. Жизнь Мухаммеда. — М., 1991.
17. Петрушевский И. П. Коранические сказания. — М., 1991.
18. Пигулевская Н. В. Арабы у границ Византии и Ирана в IV-VI вв. — М.-Л., 1964.
19. Пиотровский М. Б. Южная Аравия в раннее средневековье. Становление средневекового общества. — М., 1985.
20. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Семінарське заняття 5. Арабо-мусульманські халіфати 661-945 рр.

(2 год.)

План

1. Прихід до влади в арабо-мусульманській державі династій Омеядів та Аббасидів.
2. Халіфат Омейядів (Дамаський халіфат):
 - а) державний устрій і система управління;
 - б) внутрішня політика;
 - в) аграрні відносини;
 - г) організація податкової системи;
 - д) ремесло і торгівля;
 - е) соціальні конфлікти.
3. Халіфат Аббасидів (Багдадський халіфат):
 - а) державно-політична організація;
 - б) розвиток господарства;
 - в) аграрні відносини;
 - г) розвиток культури.
4. Зовнішня політика. Арабські завоювання.
5. Розпад арабо-мусульманського халіфату.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати поняття: вакф, візир, гулями, джизью, джихад (газават), діван, емір, закят, зінджі, ікта, іслам, Коран, мак раб, мечеть, місяць рамазан, мульк, мусульмани, рідда, рік хіджри, савафі, сар, Сунна, сунніти, ушр, хадж, халіф, халіфат, харадж, хариджити, хурам іти, шаріат, шиїти.

Теми рефератів:

1. Культура арабського халіфату.
2. Іслам та його основні течії: сунізм, шиїзм, суфізм, харіджизм.
3. Мусульманське право (шаріат).

Джерела та література

1. Алаев Л.Б. Типы общественных отношений на Востоке в средние века. – М., 1982.
2. Бартольд В.В. Сочинения: В 9-и томах. – Т.6. – Работы по истории ислама и Арабского халифата. – М., 1966.
3. Беляев В.А. Арабы, ислам и арабский халифат в раннее средневековье. – М., 1966.
4. Большаков О.Г. История халифата. – Т.1. – М., 1989.
5. Большаков О.Г. Средневековой город Ближнего Востока (VII – середина XIII века). – М., 1984.
6. Васильев Л.С. История религий Востока. – М., 1988.
7. Всемирная история: В 10 томах. – Т. 2. – М., 1956.
8. Грюнебаум Г.Е. Классический ислам. Очерк истории (600-1285)/ Пер. с англ. – М., 1988.
9. Грюнебаум Г.Е. Основные черты арабо-мусульманской культуры. – М., 1981.
10. Еремеев Д.Е. Ислам: Образ жизни и стиль мышления. – М., 1990.
11. Ирвинг В. Жизнь Магомета. – М., 1990.
12. Ислам: краткий справочник. – М., 1986.
13. Кирабаев Н.С. Социальная философия мусульманского Востока. – М., 1987.
14. Климович Л.И. Ислам. – М., 1965.
15. Климович Л.И. Книга о Коране. Его происхождение и мифология. – М., 1988.
16. Коран (переклад Я. Полотнюка)// Всесвіт. – 1990. – № 6.
17. Мессе А. Ислам. – М., 1987.
18. Михайлова И.Б. Средневековой Багдад. – М., 1990.
19. Пиотровский М.Б. Южная Аравия в раннее средневековье. – М., 1985.
20. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. – К., 2002.
21. Хрестоматия по истории средних веков / Под ред. С.Д. Сказкина. – М., 1963. – Т. 2.
22. Чистякова Т.А. Арабский халифат. – М., 1962

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.

5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 13. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова.

(4 год.)

План

1. Ісмаїлітський халіфат Фатімідів та неоісмаїлітська держава нїзаритів.
2. Хрестові походи і мусульманський світ. Саладін.
3. Султанат мамлюків.
4. Середньовічний Магриб.
5. Мусульманська Іспанія (Андалусія).
6. Марокко у XVI-XVII ст. (Саадиди та Алауїти (Фїлалїди)).

Лїтература

1. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х томах. – Т.1. – М., 2001.
2. Жюльен Ш.А. История Северной Африки: Тунис, Алжир, Марокко. От арабского завоевания до 1830 года/ Пер. с фр. М., 1961.
3. Королевство Марокко: Справочник. – М., 1991.
4. Негря Л. В. Общественный строй Северной и Центральной Аравии в V-VII вв. – М, 1981.
5. Пигулевская Н. В. Арабы у границ Византии и Ирана в IV-VI вв. – М.-Л., 1964.
6. Пиотровский М. Б. Южная Аравия в раннее средневековье. Становление средневекового общества. – М., 1985.
7. Семенова Л.А. Из истории фатимидского Египта. – М., 1984.
8. Семенова Л.А. Салах ад-дин и мамлюки в Египте. – М., 1966; 2003.
9. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посїбників, збірників документів та хрестоматїй.

Лекція 14. Мусульманський Іран та Середня Азія в IX-XIV ст.

(2 год.)

План

1. Формування новоперської народності. Держав Саманїдів та Газневїдів.

2. Султанат Сельджуків.
3. Держава хорезмшахів.
4. Завоювання Середньої Азії монголами. Держава Хулагуїдів.

Література

1. Агаджанов С.Г. Государство Сельджукидов и Средняя Азия в XI-XII вв. – М., 1991.
2. Беленицкий А.М. и др. Средневековый город Средней Азии и Ирана VII-XII вв. – М., 1960.
3. Буниятов З.М. Государстве Хорезмшахов-Ануштегинидов. 1097-1231. – М., 1986.
4. Гордлевский В.А. Государство Сельджукидов Малой Азии. – М.- Л., 1961.
5. Иванов М.С. Очерк истории Ирана. – М., 1982.
6. История Бухары с древнейших времен до наших дней. – Ташкент, 1976.
7. История Ирана. – М., 1977.
8. История Ирана с древнейших времен до конца XVIII века. – М., 1969.
9. Негматов Н.Н. История Саманидов (Мавераннахр и Хорасан в IX-X вв.). – М., 1977.
10. Петрушевский Н.П. Ислам в Иране в VII-XV веках. – М., 1966.
11. Сагадеев А.В. Ибн-Сина (Авиценна). – М., 1998.
12. Сазонова Н.В. Искусство Ирана. – М., 1994.
13. Сухарева Н.М. Культура средневекового Ирана. – М., 1985.
14. Фрай Р. Наследие Ирана/ Пер. с англ. – М., 1977.
15. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Лекція 15. Тюрки в XIV-XVII ст. Держава Тимура і Тимуридів

(2 год.)

План

1. Утворення держави Тимура в Мавераннасі.
2. Завоювання Тимура (1336-1404 рр.)
3. Держава Тимуридів. Улуг-Бек.

Література

1. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х томах. – Т.1. – М., 2001.
2. История Самарканда. Т. 1. – Ташкент, 1969.
3. Клавихо Руи Гонсалес де. Дневник путешествия в Самарканд ко двору Тимура (1403-1406). – М., 1990.
4. Лэмб Т. Тамерлан. Правитель и полководец. – М., 2002.
5. Нагель Т. Тимур-завоеватель и исламский мир позднего средневековья. – Ростов-на-Дону, 1997.
6. Якубовский А.Ю. Самарканд при Тимуре и Тимуридах. – Л., 1933; 1993.
7. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Семінарське заняття 6. Іран в XV – першій половині XVII ст.

(2 год.)

План

1. Іран на межі XV-XVI ст. Прихід до влади династії Сефевидів.
2. Соціально-економічний та політичний розвиток Ірану при перших Сефевідах:
 - а) організація державного устрою та внутрішня політика;
 - б) економічне життя: стан сільського господарства, ремесло та торгівля;
 - в) соціальні виступи;
 - г) зовнішня політика.
3. Імперія Сефевидів в період розквіту. Реформи шаха Аббаса I Мірзи (1587-1629).
4. Іран середини XVII ст. Початок колоніального проникнення європейських держав.

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати поняття: аббасі, беглербеги, вакх, дервіши, дівані, караван-сарай, кизилбаши, меджліс, мурди, сардобі, султан, сюргаль, тіуль, хассе, шаріат, юрт.

Теми рефератів:

1. Народні рухи в кінці XVI-XVII ст. Аділь-шах.
2. Ірано-турецькі війни: причини, хід, наслідки.

Джерела та література

1. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х томах. – Т.1. – М., 2001.
2. Всемирная история: В 10 томах. – Т. 4. – М., 1958.
3. История Ирана с древнейших времен до конца XVIII века. – М., 1969.
4. История Ирана. – М., 1977.
5. Малявкин А.Г. Историческая география Центральной Азии. – Новосибирск, 1981.
6. Петрушевский И.П. Народное восстание в Гиляне 1629 года. – М., 1961.
7. Пигулевская М.В. История Ирана с древнейших времен до конца XVII века. – Ленинград, 1958.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. – К., 2002.
9. Сухарева Н.М. Культура средневекового Ирана. – М., 1985.
10. Фрай Р. Наследие Ирана/ Пер. с англ. – М., 1977.
11. Хрестоматия по истории средних веков / Под ред. С.Д. Сказкина. – М., 1963.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 16. Утворення Османської імперії. «Золотий вік» Османів.

(2 год.)

План

1. Геополітичне становище та природно-кліматичні умови Малої Азії (Анатолії)
2. Тюркизація Малої Азії.

3. Середньовічний османський (турецький) етнос. Виникнення держави турків-османів. Експансія Туреччини у XIV ст.
4. Відродження єдиної Турецької держави після агресії Тимура.
5. Завоювання турками Константинополя. Утворення Османської імперії.

Література

1. Еремеев Д.Е. Этногенез турок (происхождение и основные этапы этнической истории). – М., 1971.
2. Еремеев Д.Е, Мейер М.С. История Турции в средние века и новое время. – М., 1992.
3. Гордлевский В.А. Государство Сельджуков в Малой Азии. – М., 1961.
4. Данилов В.И. Турция: история, экономика, политика. – М., 1984.
5. Записки янычара. – М., 1978.
6. Иванов Н.А. Османское завоевание арабских стран (1515-1574). – М., 1984.
7. Іналджик Г. Османська імперія. Класична доба (1300-1600). – К., 1998.
8. Кинросс лорд. Расцвет и упадок Османской империи. – М., 1999.
9. Кримський А. Історія Туреччини. – Київ-Львів, 1997.
10. Новичев А.Д. История Турции: В 4 т. Т.1. – Л., 1963.
11. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV-XVI вв. – М., 1984.
12. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII вв. Часть 1. – М., 1998.
13. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII вв. Часть 2. – М., 2001.
14. Османская империя: система государственного управления, социальные и этнорелигиозные проблемы. – М., 1986.
15. Петросян Ю. А. Османская империя: могущество и гибель. – М., 1990 (2003).
16. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

Семінарське заняття 7. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду

(2 год.)

План

1. Особливості економічного життя Османської імперії у XVI:
 - а) аграрні відносини;
 - б) міста, ремесло, торгівля.

2. Соціально-політичний розвиток. Законодавчі акти Сулеймана I:
 - а) державний устрій та організація армії;
 - б) соціальна структура та формування станового ладу;
 - в) народно-релігійні рухи.
3. Зовнішня політика Османської імперії в кінці XV-першій половині XVI ст.:
 - а) завойовницькі походи;
 - б) Туреччина і європейські держави. Перші капітуляції.
4. Османська імперія в другій половині XVI-XVII ст.: ослаблення і занепад могутності;
 - а) правління Селіма II (1566 - 1574) і Мурада III (1574 - 1595);
 - б) послаблення центральної влади і посилення сепаратизму;
 - в) стабілізаційні реформи Кьопрюлю.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати поняття: ага, башибузуки, бейлербеї, великий візир, діван, екарі, еялет, енічери (яничари), заніми, ільтізама, кадї, кули, «люди меча», «люди пера», медресе, муфтїй, мюселлем, санджак, санджак беї, санджаки, тімар, улеми, фірман.

Теми рефератів:

1. Мусульманські духовні ордени.
2. Туреччина та Україна в середні віки.

Джерела та література

1. Аграрный строй Османской империи в XV-XVII веках. Документы и материалы. – М., 1963.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х томах. – Т.1. – М., 2001.
3. Всемирная история: В 10 томах. – Т. 4. – М., 1958.
4. Данилов В.И. Турция: история, экономика, политика. – М., 1984.
5. Еремеев Д.Е, Мейер М.С. История Турции в средние века и новое время. – М., 1992.
6. Записки янычара, написанные Константином Михайловичем из Островицы. – М., 1978.

7. История происхождения законов янычарского корпуса/ Пер. с турец. И.Е. Петросян. – М., 1987.
8. Кинросс лорд. Расцвет и упадок Османской империи. – М., 1999.
9. Кримський А. Історія Туреччини. – Київ-Львів, 1997.
10. Миллер Ю. Искусство Турции. – М.-Л., 1989.
11. Новичев А.Д. История Турции: В 4 т. Т.1. – Л., 1963.
12. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV-XVI вв. – М., 1984.
13. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII вв. Часть 2. – М., 2001.
14. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII вв. Часть 1. – М., 1998.
15. Османская империя: система государственного управления, социальные и этнорелигиозные проблемы. – М., 1986.
16. Петросян Ю. А. Османская империя: могущество и гибель. – М., 1990 (2003).
17. Петросян Ю.А. Османская империя: могущество и гибель. – М., 1990.
18. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. – К., 2002.
19. Тверитинов А.С. Аграрный строй Османской империи в XV-XVIII веках. – М., 1963.
20. Хрестоматия по истории средних веков/ Под ред. С.Д. Сказкина. – М., 1963.

Підручники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
4. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
5. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
6. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

Лекція 17. Середньовічний Схід напередодні нового часу.

(2 год.)

План

1. Середньовічні цивілізації на порозі нового часу.

2. Системна криза середньовічних цивілізацій Сходу.
3. Ранній період європейської колоніальної експансії на Сході.

Література

1. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм в XVI-XVIII вв.: В 3т. – М., 1988-1992.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
3. Ерасов Б.С. Культура, религия и цивилизация на Востоке (очерки общей теории). – М., 1990.
4. История Востока: В 6 т. Т. 2-3. – М., 1995-1999.
5. Еремеев Д.Е. Почему Восток отстал от Запада//Азия и Африка сегодня. – 1989. – № 7, 9, 11.
6. Зарин В.А. Запад и Восток в мировой истории XIV-XIX вв. – М., 1991.
7. Конрад Н.И. Запад и Восток. – М., 1966.
8. Мельянецов В. А. Восток и Запад во втором тысячелетии: экономика, история и современность. – М, 1996.
9. Никифоров В.Н. Восток и всемирная история. – М., 1977.
10. Политическая интрига на Востоке. – М., 2000.
11. Відповідні розділи рекомендованих підручників, посібників, збірників документів та хрестоматій.

5. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ.

1. Реферування монографії. (5 балів). Реферування монографії здійснюється у письмовій формі. Форма контролю – співбесіда.

2. Складання студентами тестових завдань та хронологічних таблиць до визначених тем. (5 балів).

Тема 1. Китай у II-XIII ст.

Тема 2. Китай у XIV-XVII ст.

Тема 3. Японія до сьогунів (III-XII ст.).

Тема 4. Японія епохи сьогунату (XII-XVII ст.).

Тема 5. Корея у XIII-XVII с.

Тема 6. Великий Степ. Номади Великого Степу в історії середньовіччя.

Тема 7. Кочові суспільства Великого Степу в середні віки .

Тема 8. Монголи у XIII-XVIII ст.

Тема 9. В'єтнам у III-XVII ст.

Тема 10. Індія в доісламський період (III-XII ст.)

Тема 11. Делійський султанат.

Тема 12. Імперія Великих Моголів в Індії.

Тема 13. Близький і Середній Схід. Іранське суспільство і держава епохи Сасанідів.

Тема 14. Мусульманський Іран та Середня Азія в IX-XIV ст.

Тема 15. Арабо-мусульманська цивілізація. Ранньосередньовічна Аравія і утворення держави у арабів.

Тема 16. Халіфат Омейядів (Дамаський халіфат).

Тема 17. Халіфат Аббасидів.(Багдадський халіфат).

Тема 18. Ісламські держави Північної Африки та Піренейського півострова.

Тема 19. Тюрки в XIV-XVII ст. Держава Тимура і Тимуридів.

Тема 20. Утворення Османської імперії. «Золотий вік» Османів.

Тема 21. Османська імперія у XVI-XVII ст. Початок занепаду.

Тема 22. Цивілізації «Чорної Африки» в середні віки.

Тема 23. Країни і народи Судану в епоху середньовіччя.

Тема 24. Східна та Південна Африка в середні віки.

Тема 25. Середньовічний Схід напередодні нового часу.

6. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

В таблиці приведено структуру поточного та підсумкового оцінювання знань студентів.

Підсумкова форма контролю – залік. В разі складання студентом заліку результати контрольних модульних оцінок скасовуються і за результатами заліку студент отримує суму поточної модульної оцінки (не більше 40 балів) та залікової оцінки (не більше 60 балів).

Змістовий модуль 1	Контрольна модульна оцінка	Змістовий модуль 2	Контрольна модульна оцінка	ІНДЗ
15 балів	30 балів	15 балів	30 балів	10 балів

<p>10 балів – за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал);</p> <p>4 балів – за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, виступи з повідомленнями і рефератами, рецензування відповідей, участь у дискусії і т.п.);</p> <p>1 бал – за системність роботи на лекціях, яка включає зміст і якість конспекту лекційних занять та показник відвідування лекційних і семінарських занять</p>	<p>30 балів – за комплексну модульну контрольну роботу</p>	<p>10 балів – за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал);</p> <p>4 балів – за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, виступи з повідомленнями і рефератами, рецензування відповідей, участь у дискусії і т.п.);</p> <p>1 бал – за системність роботи на лекціях, яка включає зміст і якість конспекту лекційних занять та показник відвідування лекційних і семінарських занять</p>	<p>30 балів – за комплексну модульну контрольну роботу</p>	<p>10 балів – за виконання індивідуального науково-дослідного завдання</p>
--	---	--	---	---

7. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Оцінка за шкалою ECTS</i>	<i>Пояснення</i>
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
82-89	добре	B	вище середнього рівня
75-81	добре	C	загалом хороша робота
67-74	задовільно	D	непогано
60-66	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне повторне перескладання
1-34	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

8. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Середньовічний Схід як особливий тип людського суспільства.
2. Хронологічні та географічні межі афро-азійського середньовіччя.
3. Основні культурно-господарські зони середньовічного афро-азійського регіону.
4. Великий Євразійський Степ в перших століттях нової ери. Етап родоплемінних вождівств. Протодержавні утворення Великого Степу.
5. Історичний розвиток Великого Степу до початку XIII ст. Особливості кочових цивілізацій.
6. Монгольські племена в XI – на початку XIII ст. Утворення Монгольської держави.
7. Монгольські завоювання у XIII ст. та їх наслідки. Золота Орда.
8. Монголія після епохи «великих завоювань». Ойратське ханство.
9. Китайське суспільство наприкінці II – у III століттях.
10. Імперія Цзінь (280-316 рр.) – перша загальнокитайська середньовічна держава. Виникнення державної надільної системи.
11. Імперія Суй. Формування ідеологій китайсько-конфуціанського націоналізму.

12. Всекитайська імперія при перших Танах. У Цзетянь (У-Хоу) і проголошення імперії Чжоу.
13. Трансформація китайського суспільства при останніх Танах (VIII – поч. X ст.).
14. Китай в період династії Сун. «Сунський економічний бум».
15. Китай під владою монголів. Повстання «червоних пов'язок».
16. Розвиток китайської державності в епоху імперії Мін. Реформи Чжу Юаньчжана (кінець IV ст.) та Чжана Цзюйчжана (друга половина XVI ст.).
17. Соціальні конфлікти в Китаї у XVI – першій половині XVII ст. Селянська війна Лі Цзичена.
18. Маньчжурське завоювання Китаю та його наслідки.
19. Японія в ранньому середньовіччі (III – середина VII ст.). Епоха Ямато.
20. Японське суспільство в другій половині VII – IX ст. Нарська монархія.
21. Японія в кінці IX – XI ст. Правління Фудзіваря. Зародження бусі (самурайського стану).
22. Японія у XIII ст. Диктатура Тайра.
23. Японія періоду Камакурського сьогунату (1192-1333 рр.). Кодекс законів «Дзьоей сікімоку».
24. Японія в епоху «двох династій». Державно-політична система в період сьогунату Муроматі.
25. Токугавський сьогунат (Едо) та перехід Японії до політики самоізоляції.
26. Індія на початку середньовіччя. Особливості етнічної історії Індостану.
27. Північна ата Центральна Індія у III-VII ст. Криза індійського буддизму.
28. Політична історія Південної Індії до кінця XIII ст.
29. Общинно-кастова система ранньосередньовічної Індії.
30. «Індуїстська революція» та її наслідки.
31. Делійський султанат: суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток.
32. Держави Південної Індії у XIV-XVI ст.

33. Імперія Великих моголів (1526-1605 рр.). Реформи Акбара.
34. Імперія Великих моголів у XVII – на початку XVIII ст.
35. Особливості природного-географічного положення та етнічної історії середньовічної Індонезії.
36. Розвиток державотворчих процесів в Нусантарі на початку середньовіччя. Таласократична імперія Шривіджая.
37. Індонезія в X-XIV ст. Криза полі етнічних держав.
38. Початок мусульманської епохи в історії Нусантари. Малаккський султанат.
39. Нусантара від середини XVI до середини XVIII ст. Європейська експансія до Індонезії.
40. Середній Схід на початку нашої ери. Етнічна історія персів-зороастрійців.
41. Держава Сасанідів (Еран-шахр) у III-VII ст. Хосрова I Ануширвана.
42. Середня Азія та мусульманський Іран з кінця IX до початку XI ст. Держави Саманідів та Газневідів.
43. Сельджуцьке панування в Ірані.
44. Середня Азія наприкінці XII – на початку XIII ст. Держава хорезмшахів.
45. Середня Азія та Іран під владою монголів. Держава Хулагуїдів.
46. Держава Тимура і Тимуридів (1370-1500 рр.).
47. Іран в XVI – на початку XVIII ст. Держава Сефевідів.
48. Зародження та розвиток державності в узбеків. Середня Азія у XVII ст.
49. Доісламська Аравія: особливості географічного положення, етнічне обличчя арабського світу, господарська діяльність, релігійна ситуація.
50. Розвиток державотворчих процесів в Аравії на початку середньовіччя.
51. Виникнення ісламу. Основи ідеології раннього мусульманства. Мухаммед.
52. Об'єднання Аравії. Виникнення ранньоарабської держави.
53. Арабо-мусульманська держава до середини VII ст. Арабські завоювання.
54. Халіфат Омейядів (Дамаський халіфат).
55. Халіфат Аббасидів (Багдадський халіфат).
56. Мала Азія в XI-XII ст. Конійський сельджуцький султанат. Анатолійські бейліки.

57. Утворення та розвиток османської військово-експансіоністської держави. Турецькі завоювання XIV – першої половини XV ст.
58. Падіння Константинополя. Створення та розквіт Османської імперії.
59. Ослаблення турецької могутності та занепад Оттоманської Порти.
60. Ісмаїлітський халіфат Фатімідів у Північній Африці (910-1171 рр.).
61. Айюбїди і мамлюки в середньовічній історії Єгипту.
62. Розвиток традицій арабо-мусульманської державності в середньовічному Магрибі (західна частина Північної Африки).
63. Андалусія (мусульманська Іспанія) (середина VIII – кінець XV ст.).
64. «Чорна Африка» в середні віки: природно-кліматичні зони та географічне районування.
65. Соціальні та політичні структури середньовічної Африки. Основні причини глобального відставання „Чорного континенту”.
66. Східна Африка. Держави Аксум та Нубія. Ефіопське царство.
67. Міста-держави східного узбережжя Африки в епоху середньовіччя.
68. Західний Судан: Гана, Малі, Сонгаї.
69. Центральний Судан: Канем, Борну.
70. Екваторіальна Африка. Державні утворення Міжозер'я і басейну річки Конго.
71. Південна Африка та Мадагаскар. Держава Мономотапа та державні утворення на Мадагаскарі.
72. Проникнення європейських держав в Африку і початок работоргівлі. Колоніальна експансія Португалії.
73. Корея на початку середньовіччя. «Епоха Троєцарства».
74. Створення об'єднаної незалежної Корейської держави. Епоха «Великого Сілла».
75. Возз'єднання Кореї у 935 р. Держава Корьо (920-1392 рр.). Вторгнення монголів.
76. Корея в пізньому середньовіччі. Держава Чосон.
77. Становлення в'єтнамської державності на початку середньовіччя. В'єтнам

під владою Китаю.

78. Розбудова в'єтської державності у X ст. Держава Дайв'єт в XI-XIV ст.
79. Держава Дайв'єт після Мінської агресії (від середини XV до кінця XVII ст.
80. Етнічна історія Індокитаю та перші державні утворення на півострові (перші держави кхмерів, бірманців та монів).
81. Імперія Камбуджадеша (кінець IX ст. – 1434 р.) – найпотужніша держава середньовічного Індокитаю.
82. Бірманські держави Паган та Таунгу.
83. Розвиток тайської державності: князівство Сукхотай, держави Аютія та Сіам. Самоізоляція Таїланду.
84. Тибет («Дах світу») на початку середньовіччя. Тибетська імперія.
85. Тибет в період політичної анархії. Тангутська держава.
86. Зародження і поширення ламаїзму в Тибеті. Виникнення теократичної держави далай-лам.
87. Шрі-Ланка (Цейлон) на початку середньовіччя. Розвиток сингальської державності у III-XI ст.
88. Сингальська держава з кінця XI до початку XIII ст. Реформи Паракрамабаху.
89. Етнополітичний розкол цейлонської держави на початку XIII ст. Особливості політичного та соціально-економічного розвитку до початку XVI ст.
90. Шрі-Ланка в умовах португальської та голландської колоніальної експансії.

9. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЗБІРНИКІВ ДОКУМЕНТІВ, ХРЕСТОМАТІЙ, ПІДРУЧНИКІВ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ

а) документальні матеріали, збірники документів та хрестоматії

2. Арабские источники по этнографии и истории Африки южнее Сахары. – М.-Л., 1985.
3. Армянские источники о монголах. Извлечения из рукописей XIII-XIV вв. – М., 1962.
4. Голб Н., Прицак О. Хазарско-еврейские документы X века. – М.; Иерусалим, 1996.
5. История Африки в древних и средневековых источниках: Хрестоматия. – М., 1990.
6. История Африки. Хрестоматия. – М., 1979.
7. История средних веков: Хрестоматия: В 2 ч. – Москва, 1974. Ч. – 1-2.
8. История средних веков: Хрестоматия: В 2 ч. – Москва, 1988. – Ч. 1-2.
9. История Татарии. В материалах и документах. – М., 1973.
10. Книга Марко Поло/ Пер. со старофр. И. П. Минаева. – М., 1955.
11. Кодзики (Записки о деяниях древности): В 2 т. – М., 1994.
12. Лирики Востока. Переводы. – М., 1986.
13. Плано Карпини Дж. Дель. История монгалов. – М., 1997.
14. Повесть о доме Тайра: Эпос (XIII в.). – М., 2000.
15. Попов К.А. Законодательные акты средневековой Японии. – М., 1984.
16. Рашид-ад-дин. Сборник летописей: В 3 т. / Пер. с перс. Л. А. Хетагурова. – М.-Л., 1946-1968. Т. 1-3.
17. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. – К., 2000.

18. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. Вид 2-е. – К., 2002.
19. Суданские хроники. – М., 1984.
20. Хрестоматия по истории Китая в средние века (XV-XVII вв.). – М., 1960.
21. Хрестоматия по истории средних веков (под ред. С.Д.Сказкина): в 3-х т. – Т.1. – М., 1961; Т.2. – М., 1963.
22. Хрестоматия по истории СССР с древнейших времен до 1861 года/ Сост. П.П.Епифанов, О.П.Епифанова. – М., 1987.
23. Хрестоматия по истории СССР. С древнейших времен до конца XV века. – М., 1960.
24. Хрестоматия по истории СССР. XVI-XVII вв. – М., 1962.
25. Хрестоматия по истории халифата. – М., 1968.
26. Хрестоматия по новой истории: В 2 т. – Москва, 1963. – Т. 1.

б) підручники і навчальні посібники

1. Ацамба Ф.М., Лапина З.Г., Майер М.С. История стран Азии и Африки в средние века. – М., 1987. – Ч.1., Ч.2.
2. Всемирная история: в 10 т. – Т. 2. – М., 1956; Т. 3. – М., 1957; Т. 4. – М., 1958; Т. 5. – М., 1958.
3. Васильев Л.С. Курс лекций по средневековому Востоку (Ближний, Средний, Дальний Восток и Юго-Восточная Азия). – М., 1987.
4. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. Т.1. – М. 2001.
5. Голдобин А.М., Гольдберг Д.И., Петрушевский И.П. История стран зарубежной Азии в средние века. М., 1970.
6. История стран Азии и Африки в средние века/ Под ред. Л.В. Симоновской, Ф.М. Ацамба. – М., 1968.
7. История стран зарубежного Востока в средние века. – М., 1957.
8. История Востока: В 6 т. Т. 2-3. – М., 1995-1999.
9. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки. – К., 1959.
10. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 1997.
11. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К., 2002.

10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ МОНОГРАФІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА НАУКОВИХ СТАТЕЙ

1. Абрамова С.Ю. Африка: четыре столетия работорговли. – М., 1978.
2. Агаджанов С.Г. Государство Сельджуков и Средняя Азия вXI-XII вв. – М., 1991.
3. Атлас истории средних веков/ Под ред. Е.А.Косминского, А.П.Левандовского. – М., 1955.
4. Африка. Энциклопедический справочник. В 2 т. – М., 1986.

5. Африка: Взаимодействие культур. – М., 1989.
6. Ашрафян К.З. Средневековой город Индии XIII – середины XVIII века. – И., 1983.
7. Ашрафян К.З. Шариат и власть в мусульманских государствах средневековой Индии// Восток (kriens). – 1005. – № 1.
8. Бартольд В.В. Работы по истории ислама и Арабского халифата// Соч. в 9 т.
Т. 6. – М. 1966.
9. Бируни А.Р. Индия. – М., 1995.
10. Блестящее наследие Африки. – М., 1997.
11. Бог – человек – общество в традиционных культурах Востока. – М., 1993.
12. Бокщанин А.А. Китай и страны Южных морей в XIV-XVI вв. – М., 1968.
13. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм в XVI-XVIII вв.: В 3 т./ Пер. с фр. – М., 1988-1992. – Т. 1-3.
14. Буддизм. Словарь. – М., 1992.
15. Бюттнер Т. История Африки с древнейших времен. – М., 1981.
16. Варли П., Моррис А, Моррис Н. Самураи. – СПб., 1999.
17. Василевич А. Л. Духовный мир классического Востока. – М., 1998.
18. Васильев Л. С. История религий Востока. – М., 1988.
19. Васильев Л.С. Что такое «азиатский способ производства»// Народы Азии и Африки. – 1988. – № 3.
20. Вельгус В.А. Известия о странах и народах Африки и морские связи в бассейне Тихого и Индийского океанов. – М., 1978.
21. Волков С. В. Чиновничество и аристократия в ранней истории Кореи. – М., 1987.
22. Всемирная история экономической мысли: В 6 т. – М., 1987. – Т. 1.
23. Государство в докапиталистических обществах Азии. – М., 1987.
24. Григорьева Т.П. Дао и Логос (встреча культур). – М., 1992.
25. Гумилев Л.Н. География этноса в исторический период. – Ленинград, 1990.
26. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. – Ленинград, 1990.
27. Гумилев Л.Н. Этносфера: История людей и история природы. – М., 1993.
28. Дьяконов И. М. Пути истории. От древнейшего человека до наших дней. М., 1994.
29. Дюбуа У. Очерк по истории Африканского континента и его обитателей. – М., 1961.
30. Ерасов Б.С. Культура, религия и цивилизация на Востоке (очерки общей теории). – М., 1990.
31. Еремеев Д.Е., Мейер М.С. История Турции в средние века и новое время. – М., 1992.
32. Зарин В.А. Запад и Восток в мировой истории XIV-XIX вв. (Западные концепции общественного развития и становления мирового рынка). – М., 1991.
33. Зарубежный Восток: вопросы экономической истории. – М., 1986.
34. Из истории африканского средневековья. – М., 1986.
35. Искендеров А.А. Тоётами Хидэси. – М., 1984.

36. Искусство стран Востока. – М., 1986.
37. Искусство стран и народов мира: В 5 т. – М., 1962-1981. – Т. 1-5.
38. Историография стран Востока: Проблемы феодализма. – М., 1977.
39. Историческая динамика расовой и этнической дифференциации населения Азии. – М., 1987.
40. История Востока: В 6 т. – М., 1995-1999. – Т. 2-3.
41. История Дальнего Востока СССР с древнейших времен до XVII в. – М., 1989.
42. История дипломатии: В 6 т. – М., 1959. – Т. 1.
43. История Китая с древнейших времен до наших дней. – М., 1974.
44. История Китая. – М., 1998.
45. История Кореи (с древнейших времен до наших дней): В 2 т. Т. 1. – М., 1974.
46. История лингвистических учений. Средневековый Восток. – Ленинград, 1981.
47. История народов Восточной и Центральной Азии с древнейших времен до наших дней. – М., 1986.
48. История отечественного востоковедения: В 2 т. – М., 1990-1997. – Т. 1-2.
49. История Тропической Африки (с древнейших времен до 1800 года). – М., 1984.
50. Иналджик Г. Османська імперія. Класична доба 1300-1600. – К., 1998.
51. Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии. Годовой цикл. – М., 1989.
52. Качановский Ю.В. Рабовладение, феодализм или азиатский способ производства? – М., 1971.
53. Кинрос лорд. Расцвет и упадок Османской империи. – М., 1999.
54. Классы и сословия в докапиталистических обществах Азии: Проблемы социальной мобильности. – М., 1986.
55. Конрад Н.И. Запад и Восток. – М., 1966.
56. Корпев В.И. Буддизм и его роль в общественной жизни стран Азии. – М., 1983.
57. Кочетов А.Н. Буддизм. – М., 1983.
58. Крадин Н.Н. Кочевые империи: генезис, расцвет, упадок// Восток (kriens). – 2001. – № 5.
59. Кримський А. Історія Туреччини. – Київ-Львів, 1997.
60. Крюков М.В., Малявин В.В., Сафронов М.В. Китайский этнос в средние века (VII-XIII вв.). – М., 1994.
61. Культура Востока. Древность и раннее средневековье. – Ленинград, 1978.
62. Культурное наследие Востока. Проблемы, поиски, суждения. – Ленинград, 1985.
63. Кычанов Е.И. Кочевые государства от гуннов до маньчжуров. – М., 1997.
64. Ланда Р.Г. Восток: цивилизация, формация, социум// Вопросы истории. – 1995. – № 4.
65. Ли Ги Бэк. История Кореи: Новая трактовка. – М., 2000.
66. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.

67. Литература Востока в средние века: В 2 т. – М., 1970. – Т. 1-2.
68. Лэмб Т. Тамерлан. Правитель и полководец. – М., 2002.
69. Максаковский В.Л. Историческая география мира. – М., 1997.
70. Малявин В.В. Китайская цивилизация. – М., 2000.
71. Мельянцев В.А. Восток и Запад во втором тысячелетии: экономика, история и современность. – М., 1996.
72. Мифологический словарь. – М., 1991.
73. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 т. – М., 1991-1992. – Т. 1-2.
74. Модэ Х. Искусство Южной и Юго-Восточной Азии/ Пер. с нем. – М., 1978.
75. Нагель Т. Тимур-завоеватель и исламский мир позднего средневековья. – Ростов-на-Дону, 1997.
76. Народы мира: историко-этнографический справочник. – М., 1988.
77. Никифоров В.Н. Восток и всемирная история. – М., 1977.
78. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV-XVI вв. – М., 1984.
79. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в. Ч. 1. – М., 1998
80. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII в. Ч. 2. – М., 2001.
81. От глиняной таблички к университету. Образовательные системы Востока и Запада в эпоху Древности и Средневековья. – М., 1998.
82. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. – Київ, 1996.
83. Пасков С.С. Япония в раннее средневековье (VII-XII вв.). – М., 1987.
84. Першиц А.И. Кочевники в мировой истории// Восток (kriens). – 1998. – №2.
85. Петросян Ю.А. Османская империя: могущество и гибель. – М., 2003.
86. Плетнева С.А. Кочевники средневековья. Поиски исторических закономерностей. – М., 1982.
87. Плетнева С.А. Очерки хазарской археологии. – М., 1999.
88. Политическая интрига на Востоке. – М., 2000.
89. Рабовладельческое и феодальное государство и право стран Азии и Африки. – Харьков, 1981.
90. Рабство в странах Востока в средние века. – М., 1986.
91. Рубель В.А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. – К., 1997.
92. Рукописная книга в культуре народов Востока: В 2 т. – М., 1987-1988. – Т. 1-2.
93. Сато Х. Самураи: история и легенды. – СПб., 2003.
94. Светлов Г.Е. Колыбель японской цивилизации: Нара, история, религия, культура. – М., 1994.
95. Симонова-Гудзенко Е.К. История древней и средневековой Японии. – М., 1989.
96. Советская историческая энциклопедия: В 16 т. – М., 1961- 1976. – Т. 1-16.
97. Спеваковский А. Б. Самураи – военное сословие Японии. – М., 1981.
98. Сэнсом Дж. Б. Япония: Краткая история культуры. – СПб., 2002.

- Т. 6. – М., 1966.
99. Типы общественных отношений на Востоке в средние века. – М., 1982.
 100. Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. – М., 1999.
 101. Тойнби А. Дж. Постигание истории/ Пер. с англ. – М., 1991.
 102. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії/ Пер. з англ. : В 2 т. – Київ, 1995. Т. 1-2.
 103. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. – М., 1986.
 104. Толстогузов А.А. Очерки истории Японии VII-XIV вв.: Становление феодализма. – М., 1995.
 105. Феномен восточного деспотизма. Структура управления и власти. – М., 1993.
 106. Фильштинский И.М. История арабов и Халифата (750-1517 гг.). – М., 1999.
 107. Фицджеральд С.П. Китай. Краткая история культуры. – СПб., 1998.
 108. Фридрих И. История письма/ Пер. с нем. – М., 1979.
 109. Цивилизации Тропической Африки. Общества, культуры, языки. – М., 1993.
 110. Шинни М. Древние африканские государства. – М., 1992.
 111. Этническая история народов Азии. – М., 1972.